

ANOTACE

Zamračené náměstí

Jakoby zapomenuté a přerostlé, zakonzervované v době svého vzniku, a tak trochu schované za mraky, to je současné Sluneční náměstí. Jak navrátit a přivést život do místa, které bylo a vždy bude tím druhým náměstím v Žatci? Odpověď zní možná překvapivě, ale je prostá - dát ho lidem.

Dítěti s koloběžkou a křídou, klukům s balónem, slečnám se sluchátky, co tančí ve virtuálním rytmu, teenagerovi se skatem, tatínkům, kteří jdou s dětmi pouštět lodičky, maminkám, které musí po nákupu stihnout i poštu, rodinám čekajícím na začátek představení nového filmu, babičkám, co si rády posedí s kamarádkami na zahrádce cukrárny, i dědečkům, kteří vyrazili konečně zkusit pétanque... Těm všem a mnohým dalším. Sluneční náměstí není středobodem kraje ani města, ale může se stát středobodem života lidí, kteří kolem něj žijí, a stát se živým centrem Podměstí.

V zeleném světě žateckého podhradí je zapotřebí mnohem více než pouhá kultivace formy. Je nutná změna podstaty, která dá místu význam a lidem důvod i možnost se zde zastavit a trávit čas. Zásadní součástí komplexní revitalizace je tedy nejen samotná kvalita prostoru náměstí, ale také funkce a hustota aktivit – jak veřejného prostoru samotného, tak okolních objektů. Náměstí má sloužit jako rámec pro mozaiku aktivit a náplní, rámec pro přehledný, inkluzivní a bezbariérový prostor zalitý sluncem, kde se snoubí slunce, voda a zeleň. Je nezbytné podpořit vzájemnou synergii prostoru a objektů, a to nejen v rámci řešeného území, ale koncepčně a strategicky uvažovat nad celou lokalitou.

PRŮVODNÍ ZPRÁVA

Živé centrum Podměstí

KONCEPT

Nynější stav takzvaného Slunečního náměstí je bohužel v současné podobě tristní. Nevhodný charakter, velikost a nefunkčnost veřejného prostoru, absence aktivit a velmi nízká kultura prostředí obecně vytváří nepřívětivé místo bez identity a sociální kontroly, které se svým charakterem blíží až vyloučeným lokalitám. Nabídka aktivit a funkcí je nedostačující z důvodu nedostatečné poptávky. Lidé se nezdržují na náměstí, protože je neláká k pobytu. Návštěvníci postrádají smysluplné cíle i kulturní prostředí. Vzniká začarovaný kruh. Jak píše Jan Gehl, živé město vytváří kombinace hustoty (obyvatel, aktivit, funkcí) a kvalita veřejného prostoru. Současný stav místa trpí z obou těchto hledisek.

Základní teze návrhu spočívá v předpokladu, že řešený prostor proto potřebuje mnohem více než kultivaci své formy. Potřebuje změnu své podstaty. Zásadní součástí komplexní revitalizace je tedy nejen samotná kvalita prostoru náměstí, ale také funkce a hustota aktivit – jak veřejného prostoru samotného, tak okolních objektů. Návrh proto přesahuje až do strategického plánování rozvoje města, kterému doporučuje získat do vlastnictví objekty kulturního domu i obchodního centra a zajistit vznik smysluplného aktivit a občanské vybavenosti (obchod, služby, kultura). Dále by mělo dojít k zahuštění a dostavbě obytných kapacit v návaznosti na náměstí a vzniku logických vazeb na zbytek města i jeho rekreační zázemí. Úprava veřejného prostoru představuje první fázi celkové kultivace a sama o sobě má potenciál být zásadním impulsem pro rozvoj místa.

Pro oživení mrtvého místa je potřeba koncentrovat děje a dát procházejícím důvody se zastavit a trávit na místě čas, přičemž není pochyb o tom, že prostor musí být inkluzivní pro všechny občany bez ohledu na věk či jiné kategorie. Zvýšení poptávky by mělo být podpořeno také zvýšením parkovacích

kapacit jak pro rezidenty, tak pro návštěvníky. Kvalita a přidané funkce veřejného prostoru spolu s kultivací a rozšířením komerčních aktivit budou lákat návštěvníky, kteří do místa přinesou život a sociální kontrolu. Kvantita účastníků a kvalita prostoru - synergie obou těchto parametrů, funkčního i prostorového, a nabídka mnoha různorodých aktivit jsou zásadní pro vznik příjemného městského života.

Hlavní problémy současného stavu jsou:

vizuální i fyzické bariéry, zanedbanost, nevhodné typy zeleně, odříznutí aktivního parteru budov, absence posezení, nefunkční hrany prostoru, neprostupnost, předimenzované rozměry, chybějící či nevhodné funkce, neprůhlednost, vizuální smog a nekultura, absence vazeb na širší okolí, prostorová degradace kostela, rampa a schodiště obchodního domu, nedefinovanost prostoru, chybějící identita a sociální kontrola, pokleslý charakter, absence vodních a herních prvků, neudržitelnost, nekvalitní předprostory objektů či temná zákoutí.

Jak oživit náměstí:

1) Kvalitativně (přilákání účastníků a prodloužení doby pobytu)

Kvalitní veřejný prostor
Nabídka rozmanitých funkcí

2) Kvantitativně (zvýšení počtu rezidentů i návštěvníků)

Zahuštění okolní zástavby
Vyšší parkovací kapacity
Lepší dostupnost pro pěší a MHD

KOMPOZICE

Navrhujeme přehledný, inkluzivní a bezbariérový prostor hýřící aktivitami. Dobrá čitelnost a orientace, průchodnost a průhlednost prostoru zajišťuje možnost pozorovat děje, sociální kontrolu a tím i bezpečnost. Smysluplný mix funkcí přivádí život přes celý den i v průběhu celého roku. Projekt současným způsobem rozvíjí původní myšlenku rekreačního prostoru zalitého sluncem, kde se snoubí voda a zeleň. Vzniká flexibilní prostor, který je unikátní ve svém modernistickém kontextu, respektuje kompozici a veliké měřítko vymezujících objektů a zároveň vnáší do náměstí měřítko lidské.

Mezi kulturním domem, kostelem a obchodním centrem vzniká chybějící zpevněné náměstí v klasickém slova smyslu vytvářející důstojný společenský prostor. Poslední hranu jasně definovaného zpevněného prostoru dotváří bosket a vodní plocha. Na náměstí se protínají důležité pěší trasy a je sem také přemístěna zastávka MHD. Vyčištěním místa vzniká vhodný předprostor i pro kostel sv. Václava, který se tak stává důležitou součástí náměstí a nikoli pouhým přívěskem.

Na náměstí navazuje centrální rekreační plocha, kde se koncentrují sportovní, herní a odpočinkové aktivity. Převážně nezpevněný povrch tvoří množství materiálů i barev, čímž se odlišuje od svého okolí, definuje atmosféry jednotlivých míst a vybízí k jejich různorodému využití. Multifunkční hřiště je mělce zapuštěno, zatímco dřevěná paluba se mírně zvedá nad mlatový povrch i navazující vodní hladinu. Vzrostlé stromy poskytují stín a vymezují hrany této „aktivní“ plochy. Prostupnost této části je zajištěna charakteristickou zpevněnou plochou navazující na okolní prostory.

Významnou součástí návrhu je odstranění bariér stavebních i krajinných. To se týká především těžkopádné rampy a schodiště do obchodního centra, které oddělují parter obchodního centra a vytváří nežádoucí zákoutí. Dále je celá řešená plocha sjednocena do jedné výškové úrovně. Se vším výše uvedeným souvisí aktivizace hran celého prostoru, kterou tvoří přízemí všech tří hlavních

objektů. Hrany by měly být transparentní včetně nových vstupů a obsahovat životadárné funkce veřejné vybavenosti. Jejich přístupnost podporuje celková kompozice prostoru.

Zvýšená hrana kulturního domu je zpřístupněna schodišti a neformálními rampami, aby mohl vzniknout důležitý neformální předprostor pro různé společenské funkce (kino, sál, restaurace) kolem celého objektu. Odstranění objektu rampy a schodiště odhaluje přízemí obchodního centra, kde by měla vzniknout cukrárna s kavárnou, obchody a prostory pro komunitní aktivity.

DOPRAVA

Chůze je základním pohybem tohoto prostoru. Stávající trasy pro pěší jsou podpořeny, rozšířeny a doplněny novými vazbami na širší okolí. Stromořadí a lavičky definují a zpříjemňují přímá propojení. Bezbariérovost a doplnění stojanů pro bicykly jsou samozřejmostí. Z hlediska MHD je zlepšením přesun jedné z autobusových zastávek přímo k prostoru náměstí. Ohledně IAD dochází k navýšení parkovací kapacity o více než 30% jak pro rezidenty, tak pro návštěvníky. Před kulturním domem vzniká K+R parkoviště/taxi stanoviště, které může krom maturitních plesů a podobných událostí sloužit i škole přes ulici či jiným funkcím.

ZELEŇ A VODA

V prostoru celého náměstí navrhujeme zvýšit počet stromů na trojnásobek oproti stávajícímu stavu. Veškerá nízká zeleň jako naprosto nevhodné křoviny a travnaté povrchy je odstraněna – jedná se o významné subcentrum a absence trávy zaprvé poukazuje na jeho výjimečnost v rámci okolí, které je zatravněno více než bohatě, zadruhé podporuje aktivity na náměstí.

Vodní prvky jsou použity ve statické a dynamické formě. Klidná vodní hladina se přimyká jednou stranou k hlavnímu náměstí. V mlatu jsou k ní orientovány lavičky umístěné mezi stromy a dřevěné molo umožňuje neformálnější sezení a slunění u vody. Přimo v prostoru náměstí jsou pak umístěny v zemi vodní trysky, které ochlazují povrch a především umožňují hraní a probíhání dětí, čímž prostor sympaticky oživují.

MATERIÁLY A BAREVNOST

Řešený prostor mezi určujícími objekty věžového domu, obchodního centra a kulturního domu je definován hladkou betonovou dlažbou. Záměrně se zde nenachází žádný trávník, což podporuje městský, aktivní a společenský charakter a výjimečnost této plochy v rámci jejího zatravněného obytného okolí. Barevnost je koncipována tak, aby pestrý rekreačně-aktivní prostor vystupoval ze svého střídme pojatého okolí, kde se kombinují decentní odstíny spolu se zelení stromů.

Centrální rekreační prostor tvoří především nezpevněné povrchy. Z největší části je to různobarevný mlat, dále pak tartan dětských hřišť či sportovních prostorů. Hranici tvoří barevný betonový obrubník v jedné výškové úrovni, který plynule přechází v příčný zpevněný průchod, na nějž přímo navazuje taktéž betonové multifunkční hřiště a další prvky. Povrch je zpevněn také pod stínícím altánem, u vodní plochy se nachází dřevěná platforma pro slunění. Množství materiálů podněcuje různá využití a aktivity a jsou zároveň navrženy tak, aby celý prostor byl jednoduše udržovatelný.

FUNKCE

Náměstí má potenciál být místní centrum občanské vybavenosti zahrnující kulturu, obchod, služby i společenské a komunitní aktivity. Proto bude celé místo žít od prvních ranních nákupů, přes dopolední výlety maminek s dětmi za cukrárnou a hřištěm, odpolední skotačení dětí po škole až po večerní návštěvy restaurace či kulturního domu. Navrhujeme ideální stav prostoru a objektů, kdy město Žatec získá do vlastnictví kulturní dům a obchodní centrum a bude určovat jejich smysluplnou

náplň – nejde ovšem o nutnou podmínku. Koncentrace funkcí a dějů je zásadní, stejně jako jejich kultivace a správná skladba. Zcela zásadním je i téma sociální kontroly, který je právě s koncentrací různých typů služeb spojen. Primární sezení je v celé ploše realizováno na lavičkách v dostatečném počtu, pro mladší generace vzniká mnoho možností neformálního sekundárního posezení na schodech, hranách platforem apod.

Veřejný prostor

Náměstí mezi kulturním domem, kostelem a obchodním centrem je hlavním společenským uzlem, kam směřují hlavní vstupy všech výše zmíněných objektů. Vzniká zde přirozený a variabilní shromažďovací prostor. Nejdůležitější příčný průchod prostorem navazuje na bydlení a parkování na jedné straně a zastávky autobusu i školu na straně druhé. Tudy se přichází do obchodu s potravinami a restaurace, zde budou v létě děti pobíhat mezi vodními tryskami a o pár let později v plesové sezoně vytvářet hloučky před maturitním plesem. Politické a kulturní události se mohou odehrávat na zvýšeném a předsazeném soklu kulturního domu, před nímž se nachází zpevněný prostor pro publikum. To vše lze pozorovat z laviček rozmístěných přímo na náměstí i v jeho okolí. Nachází se zde ochlazující vodní prvky statické i dynamické, přesahuje sem řada stromů poskytující stín, je zde možnost posezení na lavičkách i na terase restaurace.

Bosket a vodní plocha rekreačního prostoru vytváří příjemný přechod do velkorysého centrálního prostoru odpočinku a her, který je oproti koncentrovanému náměstí rozvolněnější a nabízí velké množství volitelných aktivit, zeleň, slunce a vodu. Celý prostor je koncipován pro všechny věkové kategorie i národy. V hájku devíti stromů je možné si posedět, pozorovat vodní hladinu, hrát pétanque, anebo cokoli dalšího. K vodní ploše přiléhá zvýšená dřevěná platforma na slunění, sezení, šplouchání nohou ve vodě anebo prostě hraní. Dětské hřiště na barevném tartanu má otevřenou část pro větší děti, ale i nízce oplocenou pro menší děti a jejich doprovod. Krytý altán nabízí stín, úkryt před deštěm, více společenské posezení a stolek pro stolní hry. Na druhé straně zpevněného barevného povrchu, který umožňuje průchod napříč a také si lze na něm hrát a rozšířit na něj prostory navazujících hřišť a také ho pomalovat křídami, se nachází multifunkční hřiště se skateparkovou částí jako náhrada hřiště z ulice Podměstí a skateparku zpod hradeb. Je možné zde organizovaně hrát klasické hry jako basketbal či fotbal, ale také jen tak skotačit. Skateparková část se s klasickým hřištěm přirozeně prolíná, některé překážky mohou fungovat jako střídačky, a je tedy možné, pokud nikdo nehraje třeba pozemní hokej, používat jako skatepark celé hřiště a jezdit zde také na koloběžkách, bruslích, kolech apod. Hrany hřiště jsou tomuto uzpůsobeny, stejně jako sezení střídajících či okounějících. Zapuštění celého hřiště o 800 mm eliminuje většinu ztrát míče a zabraňuje nutnosti používání různých „klecových“ řešení, která nejsou vhodná z hlediska inkluzivity. V zimě zde lze vytvořit veřejné kluziště. Směrem k věžové domu se nachází čtyři kruhová stanoviště z tartanu s venkovní posilovnou, která může být i prolézačkami, a stůl na ping-pong. Kompoziční zdi ve tvaru L v jihozápadním rohu náměstí dávají nový význam a vzniká zde abstraktní umění a zároveň neformální hřiště pro všechny věkové kategorie. V trojúhelníkovém prostoru současného Havlíčkova náměstí při ulici Svatováclavská vzniká drobný prostor s posezením a zelení, kam je ze Slunečního náměstí přesunuta stávající pískovcová socha.

Objekty

V kulturním domě by měla fungovat restaurace, společenský sál a především by mělo být obnoveno kino, které by se mělo stát cílem nadmístního významu. Z hlediska funkčnosti a vazby k veřejnému prostoru je důležitý vznik nového vstupu do foyer směrem k zastávce MHD a celkově otevření fasád a umožnění vystoupení jednotlivých funkcí do exteriéru na zvýšenou hranu objektu.

V obchodním centru by měly převažovat komerční služby a obchody, za velmi důležité nicméně považujeme, aby zde vzniklo drobné komunitní centrum/dětský klub a ideálně také veřejné toalety s šatnami. Tyto funkce by logicky navazovaly na rekreační plochu s herními a volnočasovými prvky a hřištěm a také by podporovaly sociální kontrolu. Ideální by byl vznik institutu správce parku v návaznosti na nové komunitní centrum, není však podmínkou. Dále by namísto herny v parteru měla vzniknout cukrárna s kavárnou, která by příjemně oživila a doplnila „obchodní koridor“, otevřela objekt, přilákala návštěvníky a svou zahrádkou vhodně navazovala na zeleň rekreačního prostoru. Nyní vnější schodiště s rampou by se mělo nově zrealizovat uvnitř dispozice budovy společně s výtahem, přeřešení dispozice celého objektu by bylo další fází projektu.

ETAPIZACE A DOTČENÉ ÚZEMÍ

Projekt v celém navrženém rozsahu je nutné realizovat v etapách. Úprava veřejného prostoru představuje první fázi celkové kultivace. Další fázi by měla tvořit funkční a stavební revitalizace objektů obchodního centra a kulturního domu. V dlouhodobém horizontu pak navrhujeme dostavbu a zahuštění okolí, aby se bydlení namísto rozpínání do krajiny realizovalo využitím vnitřních rezerv a vytvořilo příjemné obytné prostředí v zeleni, u řeky a v blízkosti městského subcentra s občanskou vybaveností. Konkrétně navrhujeme dostavbu proluky v ulici Svatováclavská, výstavbu bytových domů na pozemku současných ruin mazutové kotelny v ulici Ostrov a návazně také na pozemku současného hřiště v ulici Podměstí včetně změny vedení komunikací, úpravu předprostoru základní školy a přesunutí obchůdku na náměstí.